

הוותיקים ברפת ניצנים

סיפורם של יצחק לאופר ושלוש קומפ

שעברו ברפת את גיל ה-80

יוסי מלול - משק הבקר והחלב

ברפתות שלנו יש עדיין, לא מעט ותיקים, שזה מכבר הגיעו לגיל הפרישה ובכל זאת הם נשארים. פשוט אוהבים את הרפת ולא יכולים בלעדיה. שנים רבות בילו בה, עבדו קשה, חרקו שיניים וכשהגיע הרגע לנוח, לטפל בגינה ולשחק עם הנכדים, הם מתקשים להיפרד. הרפת זורמת בעורקיהם והם נשארים לתרום היכן שצריך. כאלה הם **איציק לאופר ושלוש קומפ** מרפת ניצנים בדרום

מוקשים. ירדנו מהנגב וחזרנו לחדרה, כי לא יכולנו להקים משק עצמאי בדרום. התאחדנו עם ניצנים שבו היה משק שכלל 5 פרות וכבשים. ניצנים נפלה בשבי במלחמת השחרור וכשחזרו מן השבי, הם נשארו מעטים והתנועה לחצה להתחבר ולבנות משק מתחדש - "ניצנים מתחדשת".

שלוש - נולד בפולין בכפר קטן ליד וילנה והיו שם פרות, מגיל 10 שלום חלב פרות. 3.5 שנים היה במחנה ריכוז בגרמניה ואחרי המלחמה במאי 1945 שהה שנה במחנות אונר"א באיטליה. לארץ עלה באופן לא חוקי ביולי 46. הגיע לעתלית ולאחר שבוע אירעה השבת השחורה, הכניסו את הגדולים לעתלית ואת הקטנים, ושלוש ביניהם, שלחו הביתה.

מניצנים הגיע חבר לחפש עולים חדשים ושכנע כמה צעירים לבוא לניצנים. במלחמת השחרור כשניצנים נפלה ב-7.48, נלקח שלום עם אחרים בשבי במחנה שבויים איטלקים של מלחמת העולם השנייה, היו שם כ-100 שבויים.

"בניצנים הישנה התחלתי לעבוד באפריל 47, היו 30 פרות ופר מרביע. 4 רפתנים היו ברפת וחלבנו 15 פרות 3 פעמים ביום. במלחמה, הרפת

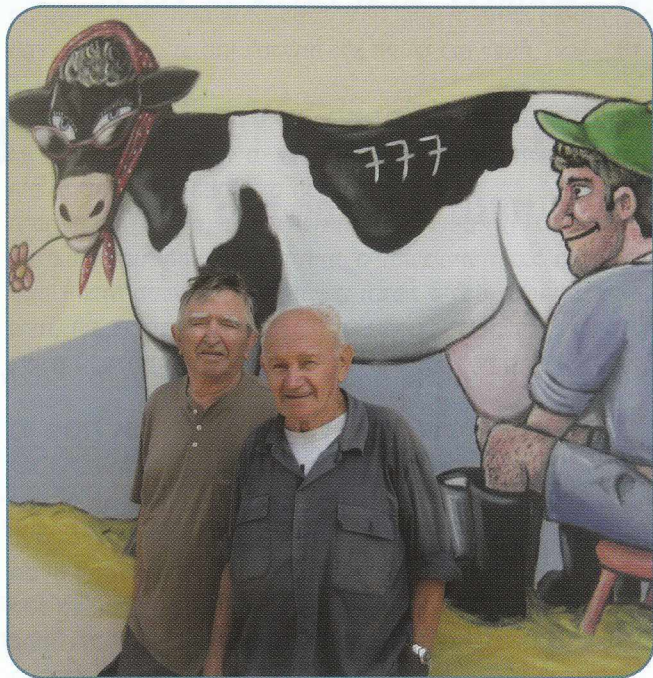
איציק לאופר מתפעל את השופל בכל יום

איציק, על אף גילו, מאוד אנרגטי ומלא אדרנלין, זוכר היטב את תקופת הילדות, הנערות והעלייה לארץ ישראל. הוא נולד בכפר נידח באזור רומניה שכיום זה אוקראינה. היו בכפר פרות, כבשים וסוסים והלימודים היו לאורה של עשית נפט. בשנת 1946, בהיותו בן 19, החליט לברוח ולעלות לארץ. כשהאמא הלכה לחלוב ("האב היה עסוק בדברים חשובים יותר"), יצא איציק "בגנבת גבולות" ליוגוסלביה והגיע לזגר, להצטרף להרבה חברים שחיכו יחד איתו, בסיועם של שליחים מהארץ. כעבור חודש הגיעה אונייה (ששמה היה - "הגנה") ועליה עלו איציק וחבריו וחילי הבריגדה היהודית - סך הכול 2,700 נפש, כמו סרדינים על דרגשים ברוחב 60 ס"מ - ככה הגיעו לעתלית (איציק זוכר היטב את התאריך המדויק - 15.6.1946).

כשהיינו בחדרה, ליד ארובות החשמל, היה שדה שבכל בוקר קצרנו ממנו 20 ק"ג והחלב היה משוק ליהודי פרטי שרכב על סוס ועגלה, צלצל בפעמון, האישה יצאה מהבית וקיבלה ליטר חלב - הסוחר הוציא מתוך הכד ומזג

הבריטים תפסו אותם עם הגיעם לחוף ורצו להגלותם לקפריסין. אחרי מאבקים ושביטות רעב הצליחה הסוכנות לשכנע את הבריטים להשאירם בעתלית 3 חודשים וזה היה ממש "בית הבראה", אחרי כל התלאות שעברו במלחמה ובתהליך העלייה לארץ.

"הגעתי לחדרה והצטרפתי לגרעין "מבטחים" בתנועת "הנוער הציוני" והקמנו את מבטחים שבנגב. שם נלחמנו במלחמת השחרור, והיו קורבנות. מבטחים היה רק מדבר ומכלית מים הגיעה פעם בשבוע. היינו במצור חודשיים ובכל המלחמה עברנו במבטחים כ-20 חב'ה - בחדרה היו חלק מהמשפחות ואילו הרווקים הלוחמים היו בנגב. היינו בגדוד 9 של חיים בר-לב וברן סגנו, בלילות יצאנו למארבים, הנחת

איציק ושלוש בחזית הרפת

האבסה היו ריפודים עם חבילות קטנות 15 ק"ג - 60 חבילות לעגלה. אח"כ הובלת חבילות חציר להאבסה. תחמיצים שהעמסנו בידיים וכל פרה קיבלה יח' כ-20 ק"ג. את התחמיץ פינינו בידיים עם סכינים, העמסנו ופרקנו בידיים.

מי שקם בבוקר סיים ב-12.00, יום העבודה היה ארוך מאוד.

לימודים והכשרה - היינו כ-70 חברים ותמיד היה מחסור בכוח אדם. ב-1951 הייתי בקורס רפתנים בפתיחת רופין וכיתת הלימוד והלינה היו באותו מקום, עם מיטות מתקפלות. היינו 40 חבר'ה והוא נמשך חודשיים. הלימוד היה לפי יחידות מזון. פרה שנותנת 30 ליטר צריכה לקבל 10 יח' מזון. לפרה בהיריון תוספת 3 יח'. יבשה - 8 יח'. וידענו כמה יח' בכל מזון. והיה מזון גס ומרוכז וביחד הייתה מנה לפרות. לכל פרה היה שם וכמות ק"ג מזון.

התפתחות החליבה - המכונה הניידת הייתה הקלה גדולה. 3 עמדות היו מעט, 100 פרות בחליבה. ב-3 עמדות היו 20 פרות בשעה לחולב בודד וגם בלילה, וזה היה לא בטוח. חייבנו שיהיו שני חולבים והכפילו את הציוד ל-6 יחידות בחליבה.

החלב מניצנים הלך לתנובה בכדים. קיררנו עם מים קרים ואח"כ הכנסנו לבית קירור. 30 ליטר-40 ק"ג. סחבנו כדים בהרבה עבודת סבלות, 1,000 ליטר ליום - 30 כדים.

גדלנו ברפת לחוצה והיה צורך להרחיב. ב-1960 הזמינה אותי ועדת משק לשיבה כדי לדון בבניית מכון חליבה. הייתי צריך לומר להם אם אני נשאר בקיבוץ, כי בלי התחייבות כזו לא נכנסים להרפתקה שעולה הון. כל חיי הייתי קשור לבעלי חיים וכמובן, הודעתי שאני נשאר ובזכות זה הוקם המכון והרפת.

3 מכוונות היו בתחילה וכעבור שנה 6 יחידות. ב-72 התחלנו לחלוב ב-8 יחידות - הכול אלפא לוואל צנצנות והמדריך היה עדיין חי הברון. 5 שעות חליבה היו ארוכות מאוד וזה דחף עובדים החוצה, חברות שעבדו ברפת היו מלוכלכות וזה היה סיוט. כשהכנסנו 8 יחידות זה עזר לשרוד. **הזנה והאבסה** - השינוי הגדול היה בפורקת ירק - העבודה הקודמת הייתה קשה מאוד, "שורפים את הקלשונים" היו לנו יבלות על האצבעות, עד כדי שכיבנו עליהן סיגריות.

עגלת לכיש מערבלת, שהכול נכנס פנימה, הגיעה בערך בשנות ה-80.

נהרסה, הילדים עברו לכפר שמריהו עד גמר המלחמה והחברים נפלו בשבי ביניהם גם אני.

לאחר השחרור מהשבי - ישבנו ב"נטיעות הדרום" - בית ערבי של שתי קומות, שהיה ריק עד שבנינו את המקום. שירתנו רק בתקופת המלחמה, קיבלנו תעודות מילואים וחזרנו לעבודה.

חלק מהחברים בנו בתים. הרפת הראשונה הייתה ב"סורני" - אותו ערבי בוילה. למטה הייתה באר רועשת ששאבה מים ושם ארגנו את החקלאות, גידלנו ירקות ופלחה וטיפלנו בפרדס של ערבים.

את הפרטים של הרפת והפרות של אז, זוכר שלום לפרטי פרטים: "הפרות הראשונות הובאו ע"י הסוכנות, 10 הולנדיות גזעיות, גדולות ובריאות בשר. עם איחוד מבטחים וניצנים הבאנו 7 פרות ו-6 עגלות. כולן עם שמות שנתנו להן עם לידתן

פרות - יפה, שושנה, חמדה, אביבה, עצמאות.

עגלה - ראשונה, ברכה וגילה.

כשהייתה בעיית התעברות הציע הרופא שתן..."

פתיחת סיפורי הרפת של שלום "הדליקה" את איציק שהוא אנציקלופדיה ניידת של שנים עברו. קשה לעצור את שטף דיבורו, בהתלהבות רבה הוא מספר על התקופות ההן בהשוואה למה שקורה היום:

"אצלי הרפתנות התחילה במבטחים בנגב. קצירת ירק עם חרמש 20 קילו תלתן לזוג פרות. קצרתי כ-150 ק"ג והובלנו עם פלטפורמה ושתי פרדות. כשהיינו בחדרה, ליד ארובות החשמל, היה שדה שבכל בוקר קצרנו ממנו 20 ק"ג והחלב היה משווק ליהודי פרטי שרכב על סוס ועגלה, צלצל בפעמון, האישה יצאה מהבית וקיבלה ליטר חלב - הסוחר הוציא מתוך הכד ומזג.

כעבור תקופה מסוימת הצטרפנו לניצנים, כדי להקים יישוב חדש שלנו. באתר "סורני" חיכינו שהמקום ייבנה וכאן נבנתה הרפת הראשונה, אירופאית עם 58 עמדות, סגורה לגמרי, והפרות היו קשורות. בפברואר 48 הביאו פרות מאמריקה, כמה אלפי ראשים, שחולקו למשקי הדרום. ירד אז שלג בגובה חצי מטר."

איך אתה הגעת לרפת? עושה רושם שכל המתיישבים של הקמת המדינה עבדו ברפת

באתי מעדר כבשים ולא היו מספיק רפתנים בקיבוץ, שלום חטף אפנדיצט וקראו לי לחלוב במקומו ומאז אני ברפת. אמרו לי "איציק - הרפת בידיים שלך".

קלטנו 38 פרות והחליבה הייתה חליבה ידנית עד ספטמבר 1956, שאז הכנסנו מכונה ניידת לכל אורך הסככה, וכך חלבנו. בין כל שתי פרות היה פולסטור והמדריך היה חי הברון שהיה מומחה גדול (התנגדו לפירמות אחרות - רק אלפא לוואל).

הייתה בעיה עם הגידול, אספתי קרשים ובהם הכנתי מקום לגדל כל עגלה. ככה סחבנו עד 1953 - אז בנינו דיר עגלות, התחלנו "לנשום" האפילו לגדל עגלים.

שגרת העבודה - בחורף הגענו ב-03.30, חילקנו תערובת באבוסים והתחלנו בחליבות יד, לכל חולב היו אותן פרות. 4 רפתנים בבוקר וכל אחד התחיל בקצה הסככה עד שנפגשו. שעתים חליבת ידיים 15 פרות. 7 ליטר בממוצע לחליבה. ישבנו על שרפרף. היה דלי בין הברכיים ולפעמים הפרה הכניסה רגל ולכלכה הכול.

ב-6.00 נגמרה החליבה, הוצאנו את הפרות לחצר ופינינו את הזבל מהתעלות עם מריצה אישית וקלשון.

ב-7.00 ארוחת בוקר בחדר אוכל של הקיבוץ ולרפתנים הייתה עדיפות, הרפתנים של אז היו העילית של היישוב, הם קיבלו תוספת מיוחדת ופינוק.

אחרי הארוחה חזרנו לרפת, הגיעה עגלה עם ירק, פרקנו 4 טון. אחרי

אני נתתי דוגמה אישית. הראשון שבא והאחרון לסגור את הדלת. כשהתחנתני כבר הייתי רפתן זה היה חלק טבעי, רציתי שהבן יהיה רפתן והוא לא רצה.

כיום אני עובד על טרקטור, נותן שירות ליונקייה, מעביר בלות, עובד 3-4 שעות לפי הצרכים.

שלום - אני כולבויניק שדואג לכל מה שחסר, עוזר בחליבה וביונקיה. עובד 4 שעות. אני לא יכול בלי הרפת. זה היה הבית הראשון שלי ואחרי שהקמתי משפחה זה הבית השני. אין יום שאני לא ברפת, אני בא מאהבת הפרות. בכלל, הכול מתחיל מאהבה, אם אוהבים את הרפת והפרות כל השאר מגיע בהמשך, הסיפוק, העניין והפרנסה!

מהו המסר שלכם לצעירים ואיך אתם מסכמים את התקופה הארוכה שעברתם ברפת?

יש לנו הרבה סיפוק מהעבודה ברפת - מ-5 פרות בחדרה למאות ראשים כשסיימתי לרכז.

התחלנו עם תנובה של 4,000 ליטר לפרה ואחר כך זה עלה ל-10,000 וכיום זה 13,000.

היום הצעירים בונים את עצמם וחשוב שיראו את העבודה גם כשליחות ולא רק כפרנסה, שתורמים לחברה וליישוב ואין מה להתבייש להיות רפתן. לא רק לימודים והיי-טק.

אנחנו ניצולי שואה וראינו בעבודה שליחות למדינה ולעצמנו שתורמים את חלקנו בבניין הארץ. ■

מה ששופל עושה היום אנחנו עשינו ברפת. העבודה הייתה מצאת החמה ועד צאת הנשמה, נכנסתי למקלחת ולא היה לי כוח לצאת.

איך הייתה הרווחיות של הרפת לאורך התקופות?

ריכזתי את הרפת 35 שנה מ-1984 ועד 1949, רציתי שיחליפו אותי ולא היה מי שיחליף, כל המועמדים הכזיבו.

הרפת הייתה רווחית, ברמות שונות, בכל השנים. עד לכניסת מכון החליבה ושיפור ההאבסה, הרווחיות הייתה בעייתית בכל הארץ. היה קשה - צוות מספויניקים זרעו והשקו והרפת שילמה, הרפתנים, עם 60 פרות, היו צריכים לפרנס 10 נפשות. אחר כך, באה הדחיפה הגדולה בעזרת טכנולוגיית ההאבסה ומיכון החליבה.

מי ייקח את הרפת בעידן הבא, של היי-טק וננו-טכנולוגיה?

היום עושים חיים. ממש בבית הבראה.

בעבר, העבודה הייתה פיזית, האלטרנטיבות היו מעטות, עסקו בחקלאות, חברים לא למדו ולא עבדו בחוץ והיו הרבה רפתנים.

היום יש אפשרויות נוספות ואי אפשר לדרוש מצעירים לבוא לרפת. פתחו את הרפת לתאילנדים ולסינים, אבל בניצינים כולם בני המקום. בשבתות חולבים תאילנדים מענפים אחרים בגלל דרישות הכשרות. בעבר, עובד לא בא כשלא רצה. היום, אחרי ההפרטה, זה מקום עבודה ופרנסה ואם לא יתמיד לא יוכל לקיים את המשפחה, וזה לטובה!

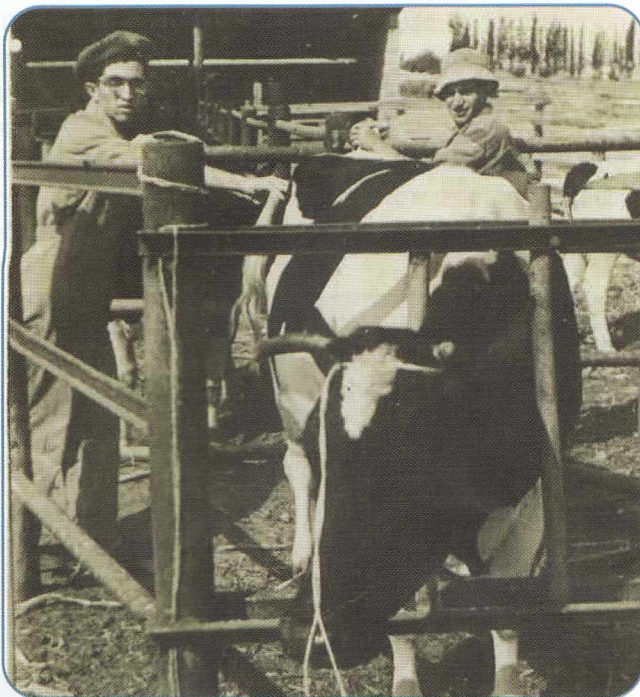
חלומי של רפתן

מתוך "דפי ניצנים" 3.11.1967

עשינו סטטיסטיקה על סוג המנגינות האהובות של הפרות: בטהובן - 14%, בך - 10%, מוצרט - 6%, החיפושיות - 30%, התרנגולים - 40%. זה מצביע על אהדה עמוקה לגבי יתר בעלי החיים.

זה היה חלום! האכזבה באה אחרי כן, כשחזרתי לעבודה והמציאות התבררה מחדש.

וכל זה נכתב על ידי שלום לפני למעלה מ-40 שנה!

הפר להרבעה ברפת הוותיקה

איזה חלום נפלא! זה היה משהו פנטסטי! - אתם שומעים? - שפתאום אני נמצא בשנת 2000 ואני נכנס לתוך הרפת אשר בה אני עובד, ומה אני רואה שם? עיניי לא מאמינות! הפרות נקיות כמו תינוקות, עומדות ברפת משוכללת, אולטרה מודרנית, בלי ריפודים, בלי קש, בלי נסורת, פשוט על רצפת בלטות מבריקה. זה היה תענוג!

פתאום, אני רואה באמצע הרפת שולחן ארוך - בגובה חצי מטר כמובן, והפרות ניגשות ובוחרות כרצונן! תערובות, תחמיצים, קליפות. מולסה, חציר, תירס, פולפה וסלק, אי אפשר להתעלם מהמשבר הכלכלי! אבל מי שלא רוצה סלק, ניגשת לרפתן ומקבלת ממנו שלושה קישואים! בניינו לבן עצמנו, יש גם כאלה שאוכלות מהר את הסלק ואחר כך מבקשות את הקישואים, אבל גם את זה לקחנו בחשבון, אל תדאגו. בתוך המכון יש מקום ל-20 פרות. רפתן אחד יושב לו באמצע והוא רק מפעיל את המכונות על ידי כפתורים. כל פרה נכנסת לבדה, תופסת את המכונה ומרכיבה אותה על העטין, כמו שאני חובש כובע טמבל על הראש, בחיי! ואם אחת אינה יכולה בעצמה, אז השנייה באה לעזרתה, איזו סולידריות!

פעם אחת כולן עשו שביתה כי רצו לשלוח פרה אחת ל"מרבק" וכולן עצרו את החלב. פעם אחרת ארגנו שביתה - זה היה... בחורף - כי טענו שהמכונות הן יותר מדי קרות ואיך אפשר להרכיב מכונה קרה על הגוף? הן אמרו לנו: האם אתם אוהבים כשהרופא שם לכם על החזה סטטוסקופ קר? תתארו לכם מה אנחנו מרגישות עם 4 סטטוסקופים בבת אחת, ועוד מנירוסטה!

בזמן החליבה משמיעים בתוך המכון (זו בקשה מיוחדת של ההסתדרות הבין-לאומית לפרות) מוזיקה סטראופונית, מנגינות מבוקשות על ידי הפרות.